

บทความวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธรศาสนาเถรวาท

AN ANALYTICAL STUDY OF THE SOCIAL STATUS ACCORDING TO
THERAVÁDA BUDDHISMฉัตรชัย เนื่องพิมพ์^{1*}ธีรรัตน์ แสงแก้ว² และ บารมี อริยเลิศเมตตา³Chatchai Nuangpim^{1*}, Theerat Saengkaew² and Baramee Ariyalerdmetta³หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*,2,3}Master of Arts Program in Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, Thailand^{1*,2,3}Mastan0505@hotmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีทางสังคมวิทยา 2) ศึกษาฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธรศาสนาเถรวาท และ 3) วิเคราะห์ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีทางพระพุทธรศาสนาเถรวาท โดยหัวข้อวิเคราะห์กำหนดประเด็นหลัก คือ สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ 3 ประการ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปรัชญา โดยขอบเขตงานวิจัยในทางสังคมวิทยา เลือกศึกษาเฉพาะทฤษฎีหน้าที่ของเฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ ส่วนพระพุทธรศาสนา เลือกศึกษาเฉพาะทฤษฎีกรรมในพระพุทธรศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาพบว่า ในทางสังคมวิทยา ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์มีความแตกต่างกัน โดยความแตกต่างผันแปรไปตามหน้าที่ ส่วนพระพุทธรศาสนา ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์มีความแตกต่างโดยเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจกรรมบงการ

จากการวิเคราะห์พบว่า มนุษย์ตามฐานะเชิงสังคมโดยใช้กรรมเป็นเกณฑ์ตัดสินเพื่อพิจารณาตามสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ ด้านสิทธิเสรีภาพถือเป็นความยุติธรรม เพราะความแตกต่างเกิดจากการที่มนุษย์ได้รับเสรีภาพในการเลือกการกระทำ เมื่อมนุษย์เลือกการกระทำแล้ว ฐานะเชิงสังคมจึงแตกต่างไปตามการกระทำนั้นๆ ด้านสิทธิความเสมอภาคถือว่ายุติธรรม เพราะหากมนุษย์มุ่งพิจารณาสาระแห่งฐานะเชิงสังคมจะพบว่า มนุษย์ต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การกระทำตามหน้าที่โดยธรรม และด้านสิทธิภราดรภาพ ถือว่าเป็นความยุติธรรม เพราะมนุษย์ต่างมีจุดกำเนิดเดียวกัน คือ อากัสสรพหมี ที่ถูกควบคุมด้วยชนกรรมกำกับกับการกำเนิด ด้วยเหตุนี้ กรรมจึงถือเป็นคุณค่า และเป็นทายาทของมนุษย์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ฐานะเชิงสังคม มนุษย์ พระพุทธรศาสนาเถรวาท

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the social status of human being from the point of view of sociology, 2) to study the social status of human being from the point of view of Theraváda Buddhism, and 3) to analyze the social status of human being from the point of view of Theraváda Buddhism. This research was a quality research analyzed three main basic right of human being of Herbert Spencer's theory and Buddhist theory of Karma.

The results of this research were found that in sociology, the social status of human being has different status from their own duties but in Buddhist perspectives, the social status depends upon the result of Karma.

As analyzed, the three main basic rights of human being by means of the result of Karma are fair for all; right and freedom are justice, because the social status is upon the different duties. According to the human right, the social status is fair for all, because human beings have the rights for choosing to do one's duty. For the equilibrium right is fair for all, because human beings have the same purpose which is duty for the sake of duty. For the brotherhood right, the social status is fair for all, because human beings originate from the same place, that is, Ábhassarabrahmas which are controlled by reproductive Karma. By this result, Karma is value and heirs for human beings.

Keywords: social status, human, Theraváda Buddhism

บทนำ

เพราะเหตุใดมนุษย์จึงแตกต่างกัน นี่เป็นประเด็นคำถามตั้งต้นสำคัญที่ผู้วิจัยเพียรหาคำตอบและบทสรุปจนนำไปสู่การศึกษาวิเคราะห์ถึงสาเหตุความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ซึ่งก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจก่อนถึงคำว่า แตกต่างในที่นี้ว่าหมายถึง ความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคม ซึ่งมีนัย กล่าวคือ สถานภาพทางสังคมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันทางเศรษฐกิจของสังคม ทั้งนี้ การจะได้มาซึ่งสถานภาพของมนุษย์สามารถแบ่งออกได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ (Kimball & Raymond, 1959)

1. สถานภาพแต่กำเนิด (ascribed status) หมายถึง สิทธิที่ได้จากกำเนิด

2. สถานภาพจากการกระทำในภายหลัง (achieved status) หมายถึง สิทธิที่ได้จากการกระทำภายหลังการกำเนิด

ยกตัวอย่าง เช่น วรรณะพราหมณ์ คือ พราหมณ์สถานภาพหนึ่งในสังคมที่มาจากชาติกำเนิด พระพุทธเจ้า คือ พราหมณ์สถานภาพหนึ่งในสังคมที่มาจากการกระทำ (Sakkayapinan, 2011) โดยในทางสังคมวิทยาตามทฤษฎีหน้าที่ มีทรรศนะถึงความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ในเชิงที่ว่า ความแตกต่างทางฐานะ

เชิงสังคม คือ กลไกในการขับเคลื่อนสังคม เพราะมนุษย์ในทุก ๆ ฐานะเชิงสังคมล้วนเปรียบเทียบเหมือนอวัยวะน้อยใหญ่ภายในร่างกายที่ต้องทำงานประสานสอดคล้อง (Adiwattanasit et al., 2009) เมื่อกาลใดอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดชำรุดเสียหาย ตัวร่างกายก็จะส่งสัญญาณหรือแสดงอาการฟ้องออกมา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการทำงานที่ผิดปกติของอวัยวะส่วนนั้น ๆ

อีกฝ่ายหนึ่งในทฤษฎีพระพุทธานุศาสตร์ เถรวาทมองว่า ความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคม คือ ผลตอบแทนทั้งคุณและโทษ อันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ในส่วนอดีต โดยผลตอบแทนที่วานี้ พระพุทธานุศาสตร์กล่าวว่าเป็นกรรม หากมนุษย์กระทำดี เราเรียกว่า กุศลกรรม ผลตอบแทนที่ได้รับก็จะออกมาในแง่บวกหรือคุณ หมายถึง มนุษย์จะมีฐานะเชิงสังคมในระดับดี คือ ฐานะเชิงสังคม เช่น วรรณะกษัตริย์ วรรณะพราหมณ์ หรือวรรณะแพศย์เป็นอันหวังได้ โดยการจัดสรรระดับของฐานะเชิงสังคมก็จะลดหลั่นกันไปตามระดับกุศลกรรมที่บุคคลได้กระทำสั่งสมมา ในทางตรงกันข้าม หากมนุษย์กระทำชั่ว เราเรียกว่า อกุศลกรรม ผลตอบแทนที่ได้รับก็จะออกมาในแง่ลบหรือโทษ หมายถึง มนุษย์จะมีฐานะเชิงสังคมในระดับเลว คือ ฐานะเชิงสังคม เช่น วรรณะศูทร หรือจันทรเป็นอันหวังได้ ทั้งนี้ การจัดสรรระดับของฐานะเชิงสังคมก็จะเป็นไปตามแรงอกุศลกรรมที่บุคคลได้กระทำสั่งสมมาเช่นเดียวกัน ดังนั้น ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ที่เป็นไปโดยกรรมบงการที่แสดงผลทั้งในทางคุณและโทษ จึงเป็นเสมือนเครื่องยืนยันให้มนุษย์ประจักษ์ว่า ทุก ๆ การกระทำมีผล มิใช่

ไม่มีผล ดังนั้น ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์จึงต้องแตกต่างกันเพื่อยืนยันถึงความจริงในแง่

ในเบื้องต้นข้อสรุปที่ได้รับ ความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทั้งในฝ่ายสังคมวิทยาตามทฤษฎีหน้าที่ และฝ่ายพระพุทธานุศาสตร์เถรวาทตามทฤษฎีกรรมรับรองตรงกันว่า ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ต้องแตกต่างกัน เพราะความแตกต่างตามฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ คือ ความจำเป็น

แต่ทั้งนี้ การใช้ทฤษฎีกรรมในการอธิบายความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ อาจนำไปสู่ข้อขัดแย้งกับแนวคิดทางสังคมวิทยาอย่างเช่น สิทธิมนุษยชน เพราะปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติได้ระบุไว้ว่าการจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นต้องประกอบไปด้วย 1) สิทธิเสรีภาพ 2) สิทธิความเสมอภาค และ 3) สิทธิภราดรภาพ (Suriya et al., n.d.) แต่ความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์โดยกรรมที่เกิดขึ้น กลับก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและส่งผลกระทบต่อต่าง ๆ ตามมา อาทิ ปัญหาการถูกกดขี่ ขูดรีด ปัญหาการถูกดูหมิ่นดูแคลน หรือปัญหาการเอาวัดเอาเปรียบระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนานาสารพัด ดังนั้น จากลักษณะของปัญหาเหล่านี้ การใช้กรรมเป็นเกณฑ์ตัดสินความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมจะถือเป็นเกณฑ์ตัดสินที่ยุติธรรมสำหรับมนุษย์ได้หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงขอแบ่งประเด็นวิเคราะห์หรือออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับเสรีภาพ 2) ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับความเสมอภาค และ 3) ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับภราดรภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีสังคมนิยม
2. เพื่อศึกษาฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธศาสนาเถรวาท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีทางสังคมนิยม
2. ทำให้ทราบฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. ทำให้ทราบเกณฑ์ตัดสินความยุติธรรมทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธศาสนาเถรวาท

ขอบเขตของการวิจัย

กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยเลือกศึกษาจากทฤษฎีทางสังคมนิยมจากทฤษฎีหน้าที่ ส่วนพระพุทธศาสนาเถรวาทเลือกศึกษาทฤษฎีกรรม โดยอ้างอิงข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 เป็นฐานข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารในทางสังคมนิยมเลือกศึกษาแนวคิดจากทฤษฎีหน้าที่ของเฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) โดยอ้างอิงจากหนังสือ “สังคมนิยม” ของจำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และศึกษาแนวคิดสิทธิมนุษยชนจาก “เอกสารสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

(Universal Declaration of Human Right)” แปลโดย นพนิธิ สุริยะ และคณะ ส่วนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เลือกศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 โดยใช้เกณฑ์เลือกพิจารณาเอกสารทั้งแนวคิดของสังคมนิยม และพระพุทธศาสนาเถรวาทจากความสอดคล้องกับประเด็นคำถามที่ต้องการทำวิจัย จากนั้นจึงดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลทั้งปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิ แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บไว้ และนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์เพื่อตีความ แล้วจึงเสนอผลการวิจัยรวมถึงข้อสรุป

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับสิทธิเสรีภาพ สิทธิเสรีภาพถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของมนุษย์สิทธิหนึ่ง เพราะจากปมประวัติศาสตร์ทำให้เราได้ทราบว่า เสรีภาพช่วยให้มนุษย์เป็นอิสระ หลุดพ้นจากความเป็นทาส หรือหลุดพ้นจากพันธนาการทั้งปวง ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น ในแง่รูปธรรม สปาร์ตาเคิสส์เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากไซตรอนของชาวโรมัน หรือในแง่นามธรรม เช่น พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรเพื่อให้จิตของพระองค์หลุดพ้นจากอาสวกิเลส เป็นต้น

จรรยา สุภาพ (Supaap, 1975) กล่าวว่า เสรีภาพคำนี้มีความหมายทั้งในแง่อุดมคติและข้อเท็จจริง ในแง่อุดมคติ หมายถึง สภาวะที่มีเสรีภาพสมบูรณ์ ส่วนในแง่ข้อเท็จจริง หมายถึง สภาวะที่เสรีภาพมีอยู่ตามความเป็นจริง ซึ่งอาจจะ

มีข้อกำหนดมากหรือน้อยก็ได้ ดังนั้น ตามทฤษฎีของของจรรยา สุภาพนี้ เราสามารถแบ่งมิติของเสรีภาพ ออกได้ 2 มิติ ดังนี้

1. เสรีภาพในแง่อุดมคติ หมายถึง เสรีภาพที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม คือ มนุษย์สามารถแสดงออกทั้งกาย วาจา และใจได้อย่างเสรีโดยมิถูกจำกัดด้วยกรอบใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นสภาวะที่มีเสรีภาพสมบูรณ์ เสรีภาพในแง่อุดมคตินี้ จึงยึดตนเองเป็นสำคัญมากกว่าจะพึงพิจารณาไปที่เงื่อนไขอื่น ๆ ของสังคมว่าจะมีผลกระทบใด ๆ ติดตามมาจากการกระทำของตัวบุคคลหรือไม่ หากกล่าวในทำนองพระพุทธศาสนา เสรีภาพในแง่อุดมคติจึงเป็นเสรีภาพในแบบอัสตติปัตติปัตติ หมายถึง ทำตนเท่านั้นให้เป็นใหญ่ (อง.ตีก.20/40/202)

2. เสรีภาพในแง่ข้อเท็จจริง หมายถึง เสรีภาพที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรมแบบมีเงื่อนไข คือ มนุษย์มีสิทธิ์ที่จะแสดงออกทั้งทางกาย วาจา และใจได้อย่างเสรีตามกรอบที่ถูกกำหนด เสรีภาพลักษณะนี้จึงเป็นเสรีภาพที่มีอยู่ตามความเป็นจริง คือ เป็นไปตามกรอบของกฎหมายและกฎศีลธรรมตามหลักศาสนา การแสดงออกทั้งทางกาย วาจาและใจจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของมิติที่เห็นชอบร่วมกันของแต่ละสังคม ดังนั้น เสรีภาพในแง่ข้อเท็จจริงจึงยึดเงื่อนไขทางสังคม คือ ผลกระทบที่ตามมาภายใต้อิทธิพลปรารถนาของตัวบุคคลเป็นสำคัญ เสรีภาพในแง่ข้อเท็จจริงจึงเป็นเสรีภาพที่อยู่กลางระหว่างมิติโลกกับมิติธรรม กล่าวในทำนองพระพุทธศาสนา เสรีภาพที่อยู่กลางระหว่างโลกาธิปไตย หมายถึง ทำโลกเท่านั้นให้เป็นใหญ่ (อง.ตีก.20/40/202) กับ

ธัมมาธิปไตย หมายถึง ยกธรรมเท่านั้นให้เป็นใหญ่ (อง.ตีก.20/40/202)

ฉะนั้น ประเด็นที่เราควรทำความเข้าใจคือ แล้วพระพุทธศาสนามีทำอย่างไรกับเสรีภาพใน 2 มิตินี้

ในมิติที่ 1 เสรีภาพแบบอัสตติปัตติปัตติ มีนัยเป็นเสรีภาพที่ยึดความปรารถนาของตัวเองบุคคลเป็นสำคัญ เช่น บุคคลอยากสบายแต่เกียจคร้านจึงลงมือกระทำโจรกรรม เพราะคิดว่า การโจรกรรม คือ หนทางที่จะนำมาซึ่งทรัพย์สินโดยง่ายและรวดเร็ว หากพิจารณาในมุมเสรีภาพแบบอัสตติปัตติปัตติปัตติปัตติ เพราะเป็นสิทธิ์ที่ไม่ถูกจำกัดด้วยกรอบใด ๆ จะเป็นกฎหมายก็ดี หรือกฎศีลธรรมก็ดี แต่ในความเป็นจริง การโจรกรรมถือว่าขัดต่อหลักกฎหมาย คือ ข้อหาลักทรัพย์ และขัดต่อกฎศีลธรรม คือ ศีล ได้แก่ ศีลข้อ 2 อทินนาทานา เวรมณี ซึ่งคำว่า เวรมณี ก็บ่งบอกถึงคุณสมบัติภายในตนเองอยู่แล้วว่าเป็นเวรที่ควรกำจัด (Pratammakittiwong, 2001) ดังนั้น ข้อสรุปเบื้องต้น เสรีแบบอัสตติปัตติปัตติปัตติปัตติปัตติปัตติปัตติ คือ ความโลภอยากได้ของที่มีใช้ของตน หมายถึง ทรัพย์ ความโกรธที่มีอยากเห็นคนอื่นได้ดีกว่าตน หมายถึง เจ้าทรัพย์ และความหลงที่คิดว่าการกระทำนี้ถูกต้อง หมายถึง การโจรกรรมทรัพย์ พระพุทธองค์ตรัสว่า บุคคลที่ไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นผู้ไม่หิว ดับร้อน เย็นใจ มีตนอันประเสริฐ เสวยสุขอยู่ในปัจจุบัน (ม.ม.13/4/5) อนึ่ง แม้ความสุขที่เกิดจากผลของการโจรกรรม จะบำรุงบำเรอผู้โจรกรรมให้ได้รับความบันเทิงทั้งกายใจ แต่กลับส่งผลร้าย คือ ความทุกข์ ให้แก่ผู้เป็น

เจ้าทรัพย์ ยังความเดือดร้อนให้เกิดขึ้น ตัวอย่าง
เสรีภาพในการโจรกรรม จึงเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล
ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อเสรีภาพ
ส่วนรวม เสรีภาพลักษณะนี้จึงเป็นเสรีภาพของ
ผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวโดยแท้ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ
สุวฑฺฒโน) ตรัสว่า คนเห็นแก่ตัว คือ คนที่คิด พุด
ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนทั้งสิ้น... คนประเภทนี้
ไม่เป็นที่รักที่สรรเสริญ แต่จะเป็นที่รังเกียจ
(Somdetparyaanasangwon, 1982) ฉะนั้น
เสรีภาพแบบอัตตาธิปไตย จึงเป็นเสรีภาพของผู้ที่
เห็นแก่ตัว โดยยึดโยงผลประโยชน์ของตนเองเป็น
สำคัญ และไม่ใส่ใจต่อผลกระทบใด ๆ ที่จะติดตาม
มาทั้งสิ้น กล่าวโดยปริยาย พระพุทธศาสนาจึงมี
ท่าทีปฏิเสธต่อเสรีภาพแบบอัตตาธิปไตย เพราะ
เสรีภาพแบบอัตตาธิปไตยเลือกปฏิเสธกรรม
หรือผลแห่งการกระทำซึ่งขัดต่อหลักการแห่ง
พระพุทธศาสนา

ในมติที่ 2 ผู้วิจัยขอใช้คำว่า เสรีภาพ
แบบมีเงื่อนไข หมายถึง เสรีภาพที่พึงยึดหรือมุ่ง
พิจารณาเงื่อนไข หรือข้อตกลงทางสังคม
เป็นสำคัญกว่าการยึดความปรารถนาส่วนบุคคล
เช่น เสรีภาพในการโจรกรรม โดยหลักการพื้นฐาน
แล้ว กฎทางโลกถือว่าผิดกฎหมาย ส่วนกฎทาง
ธรรมถือว่าผิดศีล ฉะนั้น การโจรกรรมจึงถือว่าขัด
ต่อทั้งมติโลกและมติธรรม ด้วยเหตุนี้ มติทั้งทาง
โลกและทางธรรมจึงเห็นตรงกันว่า เสรีภาพในการ
โจรกรรมควรถูกห้าม ถูกกีดกัน เพื่อยุติปัญหาหรือ
ผลกระทบที่จะติดตามมา เพราะการโจรกรรมจะ
นำไปสู่ความเดือดร้อนต่อตัวเจ้าของทรัพย์ทั้งทาง
กายและใจ กิรติ บุญเจือ (Bunjuea, 2012) กล่าว
ว่า มีมนุษย์จำนวนมากเดินตามสัญญาตัญญาณ
ยิ่งกว่าจะใช้สติปัญญาตรึกตรองให้เห็นสิ่งที่ควร

หรือไม่ควรกระทำ ดังนั้น จกนัยที่ได้ กฎโลกและ
กฎธรรมจึงถูกนิยามขึ้นเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐาน หรือ
ให้เป็นกรอบเพื่อจำกัดเสรีภาพตามสัญญาตัญญาณ
ที่เป็นแบบมิจฉาปฏิญญา ให้เปลี่ยนเป็นสัมมาปฏิญญา
ที่เหมาะสม เพื่อเป้าประสงค์ คือ ความสงบสุข
ของสังคมโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ วศิณ อินทสระ
(Intasala, 1996) กล่าวถึงเสรีภาพที่เหมาะสมว่า
เสรีภาพต้องเดินเคียงคู่กันไปกับความรับผิดชอบ
เพราะเสรีภาพที่ขาดความรับผิดชอบนั้นเป็นความ
ป่าเถื่อน เป็นไปเพื่อความเดือดร้อนวุ่นวาย คนเรา
ยังมีเสรีภาพมากเท่าใด เขายังต้องเป็นผู้มีความ
รับผิดชอบมากขึ้นเท่านั้น

เสรีภาพของมนุษย์แบบมีเงื่อนไข จึง
เป็นเสรีภาพที่ตั้งอยู่บนฐานคติแห่งการควบคุม
การกระทำโดยให้สิทธิบุคคลตามกรอบที่ถูก
กำหนดเพื่อดำเนินกิจกรรมไปตามค่านิยม หรือ
คตินิยมของในแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง
เหมาะสม แนวทางทรงคนะในพระพุทธศาสนา
จึงดูเข้ากันได้ และมีท่าทีสนับสนุนเสรีภาพแบบมี
เงื่อนไข เพราะเสรีภาพลักษณะนี้ เป็นเสรีภาพที่
ควบคุมให้มนุษย์ตั้งตนอยู่ในสัมมาปฏิญญา คือ เว้น
จากความเดือดร้อนโดยการไม่ละเมิดต่อกฎโลก
กับกฎธรรม เมื่อมนุษย์ได้คำนึงถึงหลักเสรีภาพนี้
และยึดปฏิบัติ สังคมก็จะสงบสุข เพราะการกระทำ
อันเป็นเสรีภาพของบุคคลได้ถูกควบคุมแล้ว ด้วย
กฎโลกกับกฎธรรม

ดังนั้น เป็นไปได้หรือไม่ว่า ฐานะเชิง
สังคมของมนุษย์ที่ปรากฏอย่างปัจจุบัน คือ
การสะท้อนกลับรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากเหตุแห่ง
การกระทำ และเหตุของเหตุแห่งการกระทำนี้ก็
มาจากเหตุ คือ เสรีภาพ ตัวอย่างเช่น เหตุหลัก
เพราะมนุษย์มีเสรีภาพ นำไปสู่เหตุรอง มนุษย์

กระทำตามเสรีภาพของตน นำไปสู่ผลลัพธ์ คือ ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ ฉะนั้น การที่มนุษย์จะมีฐานะเชิงสังคมระดับใด สูงหรือต่ำ ล้วนเป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำในส่วนอดีตทั้งสิ้น ณองปอล ซาทร์ (Jean Paul Sartre) (Pratamgosajan, 2008) กล่าวว่า เสรีภาพอยู่ที่ความสามารถในการตัดสินใจเลือก ตามนัยนี้ คุณค่าแห่งเสรีภาพของฐานะเชิงสังคม จึงอยู่ที่การได้เลือกที่จะก่อเหตุแห่งการกระทำอย่างไรโดยเสรี ไม่ว่าจะมนุษย์จะเลือกเสรีภาพให้ตนเองแบบใด มนุษย์ก็จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำตามเสรีภาพนั้นๆ แม้พระพุทธศาสนากล่าวว่า กรรม คือ สิ่งบงการให้ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์แตกต่าง แต่แท้ที่จริงแล้วมนุษย์ต่างหากที่อยู่เบื้องหลังการควบคุมบงการกรรมอีกทอดหนึ่ง เพราะกรรมแปลว่า สิ่งที่สัตว์ได้กระทำไว้ และคำว่า สัตว์ ในที่นี้ก็หมายถึงมนุษย์นั่นเอง ทั้งนี้ หากกล่าวว่า กรรมคือ สิ่งที่บงการให้ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์เป็นเช่นนั้น อย่างนี้ มนุษย์ก็ควรได้ตระหนักว่า สิ่งนี้คือ สิ่งที่คุณคนได้เลือกแล้วด้วยตัวบุคคลเองอันมีบ่อเกิดจากการที่บุคคลมีเสรีภาพ พระพุทธองค์ตรัสว่า คนนั้นทำเหตุ คนนั้นเสวยผล คนอื่นทำเหตุ คนอื่นเสวยผล (ส.น.16/2/5) ด้วยเหตุนี้ เมื่อบุคคลกระทำเหตุเอง บุคคลก็ย่อมต้องเสวยผลนั้นด้วยตัวบุคคลเอง

ฉะนั้น การบัญญัติบุคคลออกตามฐานะเชิงสังคมจึงขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่เป็นไปตามการเลือกการกระทำของบุคคลโดยมีเสรีภาพเป็นมูลเหตุ และฐานะเชิงสังคมที่มนุษย์ได้รับในปัจจุบันก็เป็นเพียงความรับผิดชอบที่บุคคลจำเป็นต้องยอมรับ เพราะกรรมเป็นที่ไปในเบื้องหน้า (ส.ส.15/57/70) เพราะฉะนั้น ฐานะเชิงสังคมของ

มนุษย์ที่แตกต่างจึงล้วนเป็นเหตุที่มาจาก การเลือกโดยบุคคลเองทั้งสิ้น ดังนั้น ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับสิทธิเสรีภาพที่ถูกตัดสินโดยกรรม จึงถือเป็นความยุติธรรม เพราะการดำรงอยู่ของมนุษย์ตามฐานะเชิงสังคมในทุกๆ ฐานะ คือ ความรับผิดชอบที่มนุษย์จำต้องแบกรับ แม้มนุษย์จะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับสิทธิเสมอภาค

สิทธิความเสมอภาคถือได้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์อันดับ 2 ตามการระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ โดยปัญหาความไม่เสมอภาคในมนุษย์ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของมนุษย์ก็ว่าได้ เพราะหลาย ๆ ปัญหาในโลกล้วนมีเหตุมาจากความไม่เสมอภาค ซึ่งความไม่เสมอภาคทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ ก็ถือเป็นหนึ่งในปัญหาความไม่เสมอภาคของมนุษย์อย่างสำคัญ

ในเบื้องต้น พระพุทธศาสนายอมรับว่า มนุษย์ต่างล้วนไม่เสมอภาคดังพระพุทธพจน์ที่ว่า ในกอบอุบล ในกอบปทุม หรือกอบอุณชริกบางดอก เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พินน้ำ จมอยู่ใต้น้ำ และน้ำหล่อเลี้ยงไว้ ...เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่เสมอน้ำ ...เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่พินน้ำ ไม่แตะน้ำ (ที.ม.10/69/39) จากนั้นพระพุทธพจน์สามารถตีความในเชิงความไม่เสมอภาคในหมู่มนุษย์ได้ในฐานะเชิงสังคม ดังนี้

1. บัวที่เจริญยังไม่พินน้ำ หมายถึง ผู้ที่มีฐานะเชิงสังคมต่ำ เช่น วรรณะศูทร เป็นต้น
2. บัวที่เจริญอยู่เสมอน้ำ หมายถึง ผู้ที่มีฐานะเชิงสังคมปานกลาง เช่น วรรณะแพศย์ เป็นต้น

3. บัณฑิตที่เจริญอยู่เหนือน้ำ หมายถึง ผู้ที่มีฐานะเชิงสังคมสูง เช่น วรรณะกษัตริย์ วรรณะพราหมณ์ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม พระพุทธองค์ตรัสถึงฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ว่า แท้จริงแล้วโลกนี้มีเพียง 2 ฐานะเท่านั้น ดังพระพุทธพจน์ว่า ในแคว้นโยนก แคว้นกัมพูชะและปัจฉิมชนบทอื่น ๆ มีวรรณะอยู่แล้ว 2 จำพวกเท่านั้น คือ 1. เจ้า 2. ทาส เป็นเจ้าแล้วกลับเป็นทาส เป็นทาสแล้วกลับเป็นเจ้า (ม.ม. 13/403/504) ดังนั้น กลุ่มฐานะเชิงสังคม เช่น เจ้า อาจแทนค่าได้เท่ากับ มนุษย์ในวรรณะกษัตริย์ วรรณะพราหมณ์ และวรรณะแพศย์ เพราะเป็นกลุ่มวรรณะที่มีดีกรีทางสังคมสูงและปานกลาง ส่วนกลุ่มฐานะเชิงสังคม เช่น ทาส อาจแทนค่าได้เท่ากับ มนุษย์ในวรรณะศูทร เพราะเป็นกลุ่มวรรณะที่มีดีกรีทางสังคมต่ำ แต่ทั้งนี้ เหตุปัจจัยที่จะได้มาซึ่งฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ พระพุทธองค์ตรัสว่า บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นสตรีก็ตาม เป็นบุรุษก็ตาม เป็นผู้ไม่กระด้างไม่เย่อหยิ่ง... หลังจากตายแล้ว ถ้าไม่ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในที่ใด ๆ เขาจะเป็นผู้เกิดในตระกูลสูง (ม.อ. 14/295/354) หากมนุษย์ปฏิบัติดังพระพุทธพจน์นี้ ฐานะเชิงสังคมแบบ เจ้า เป็นอันหวังได้ ในทางตรงกันข้าม หากมนุษย์ปฏิบัติตรงข้ามกับพระพุทธพจน์นี้ ฐานะเชิงสังคมแบบ ทาส ก็เป็นอันหวังได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ การจะได้มาซึ่งฐานะเชิงสังคม เช่น เจ้าและทาส สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การกระทำเป็นเหตุ แปลว่า การกระทำหรือกรรมในส่วนของดีดของแต่ละบุคคล เป็นเหตุปัจจัยในการกำหนดนโยบาย หรือแผนการในการดำเนินชีวิต

ของมนุษย์ในส่วนปัจจุบันอย่างแท้จริง เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ เราทำอย่างไรเราก็จะได้รับผลอย่างนั้น (Marira, 1985) สิ่งนี้ย้ำให้ทราบว่า การกระทำของมนุษย์นั่นเอง เป็นจุดกำเนิดของความไม่เสมอภาคทั้งปวงในโลก ทั้งทางด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ และด้านสภาพภาพ ดังนั้น จึงพอจับประเด็นได้ว่า ความไม่เสมอภาคทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะกรรม หรือการกระทำในส่วนบุคคลที่กระทำเอง จึงต้องรับผลอย่างนั้นเอง ดังพระพุทธพจน์ว่า บุคคลเป็นพราหมณ์... เป็นชวานา... เป็นช่างศิลป์... เป็นพ่อค้า... เป็นผู้รับใช้... เป็นโจร... เป็นทหารอาชีพ... เป็นปุโรหิต... แม้เป็นพระราชา ก็ตามก็เพราะกรรม (ม.ม. 13/460/581-582)

ทั้งนี้ การกล่าวจำแนกถึงฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามฐานะต่าง ๆ พระพุทธองค์ตรัสว่า การเรียกกันในหมู่มนุษย์ เขาเรียกกันตามบัญญัติ (ม.ม. 13/457/576) เมื่อฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ถูกเรียกตามบัญญัติของมนุษย์ ดังนั้น ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์จึงเป็นได้เพียงสิ่งระดับสมมติเท่านั้น ซึ่งจะหาสาระคงไม่มี เพราะโดยนัยแล้ว ความจริงระดับสมมติสักจะ คือ ความจริงที่สามารถลดทอนไปเป็นความจริงที่จริงกว่าได้อีก ยกตัวอย่างเช่น หมอ แงหนึ่ง หมอ คือ ผู้มีอาชีพรักษาคนป่วย แต่หมอก็เป็นเพียงความจริงระดับสมมติสักจะ เพราะสามารถลดทอนลงได้อีก คือ จากหมอกลายไปเป็นมนุษย์ จากมนุษย์กลายเป็นธาตุ 4 ชั้น 5 เป็นต้น ดังนั้น สิ่งใดที่เป็นสิ่งสมมติย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจของความไม่เที่ยง คือ เปลี่ยนแปลงได้เสมอ พระพุทธองค์ตรัสว่า สิ่งใดไม่เที่ยงสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็น

ทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา (ส.ข. 17/15/29) แม้พระพุทธรองค์ก็ทรงแสดงออกเป็นนัยว่าพระองค์ก็ทรงสามารถดำรงตนในจตุรวรรณะได้ดังพระพุทธรพจน์ ดังนี้

1. เราเป็นราชาอยู่แล้ว คือ ธรรมราชา ผู้ยอดเยี่ยม ยังธรรมจักรที่ไม่มีใคร ๆ หมุนไปได้ ให้หมุนไปได้ (ม.ม. 13/399/496) พระพุทธรพจน์นี้แสดงให้ทราบว่า พระพุทธรองค์ทรงดำรงฐานะเชิงสังคมอย่างกษัตริย์ คือ ธรรมราชา

2. เราไม่เรียกบุคคลผู้ถือกำเนิดในครรรค์มารดาว่าเป็นพราหมณ์ ถ้าเขายังเป็นผู้มีกิเลสกังวลอยู่เขาเป็นเพียงผู้ชื่อว่าโกควาที่เท่านั้น เราเรียกผู้หมดกิเลสเครื่องกังวล หมดความยึดมั่นถือมั่นนั้นว่า พราหมณ์ (ม.ม. 13/457/577) พระพุทธรพจน์นี้แสดงให้ทราบว่า พระพุทธรองค์ทรงดำรงฐานะเชิงสังคมอย่างพราหมณ์ คือ สมเด็จพระชินวร ผู้ชนะแล้วซึ่งกิเลสและความเฝ้ายวนในโลกได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด

3. พระพุทธรเจ้าเป็นหม่อมพ่อตัดลูกศร คือ กิเลสชั้นเยี่ยม (ม.ม. 13/399/497) พระพุทธรพจน์นี้แสดงให้ทราบว่า พระพุทธรองค์ทรงดำรงฐานะเชิงสังคมอย่างแพทย์ คือ แพทย์ผู้ผ่าตัดกิเลสออกจากจิตเวไนยสัตว์

4. ศรัทธาเป็นพืช ความเพียรเป็นฝน ปัญญาของเราเป็นแอกและไถ ใจเป็นเชือก สติของเราเป็นผาดและปฏิภัก... เราไถอย่างนี้ นาที่เราไถนั้นมีผลเป็นอมตะ (ขุ.สุ. 25/77-80/518-519) พระพุทธรพจน์นี้แสดงให้ทราบว่า พระพุทธรองค์ทรงดำรงฐานะเชิงสังคมอย่าง ศูทร คือ ชาวนา ผู้ไถนาแห่งกิเลสให้กลายเป็นนาแห่งปัญญา

จากพระพุทธรพจน์ทั้ง 4 ทำให้ทราบว่า ความไม่เสมอภาคทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์เป็นเพียงเรื่องไร้สาระ ดังที่พระพุทธรองค์ทรงแสดงเป็นนัยตัวอย่างแล้วว่า แม้พระพุทธรองค์โดยแท้จริงจะดำรงศักดิ์เป็นถึงพุทธะ หมายถึง พระศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา แต่พระองค์ก็ยังคงสามารถดำรงตนในจตุรวรรณะได้ สิ่งนี้จึงเป็นการย้ำชัดว่า ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์เป็นเรื่องไร้สาระ เพราะฐานะเชิงสังคมของมนุษย์เป็นเพียงความจริงระดับสมมติสังขจะ จึงมีความไม่เที่ยงและมีใช้คุณค่าแท้ที่ควรพึงแสวงหา เพราะสุดท้ายแล้ว โลกทั้งหมดไม่มีแก่นสาร (ขุ.สุ. 25/944/726) ลาก เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข และทุกข์ ธรรมเหล่านี้ในหมู่มนุษย์ล้วนไม่เที่ยงไม่มั่นคง มีความผันแปรเป็นธรรมดา (อง.อฏฐก. 23/15/241)

ดังนั้น หากเราได้วิเคราะห์ถึงเจตนารมณ์แห่งพระพุทธรองค์องค์ในเรื่องฐานะเชิงสังคมจะพบว่า แก่นแท้ของฐานะเชิงสังคมก็คือ การกระทำตามหน้าที่เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางสัมมาทิฎฐิ แม้ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์จะไม่เสมอภาคกันในแง่ระดับความเข้าใจของปุถุชน แต่ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กลับเสมอภาคกันในแง่จุดมุ่งหมายแห่งการกระทำตามฐานะ ความเสมอภาคในแง่จุดมุ่งหมายของแต่ละฐานะเชิงสังคมจึงหมายถึง การประพฤติให้ถึงที่สุดแห่งความดีตามฐานะเชิงสังคมของแต่ละฐานะ เพราะในแต่ละฐานะเชิงสังคมล้วนมีความดีตามวิถีแห่งตน จากเหตุผลนี้ การประพฤติหรือการกระทำความดีตามวิถีแห่งฐานะเชิงสังคมของตน จึงเป็นความเสมอภาคที่มนุษย์ต่างปรารถนา

ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ หรือสาระแห่งฐานะเชิงสังคมของตนด้วยกันทั้งสิ้น ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุ (Buddhadasa, 2006) กล่าวว่า การตั้งหน้าตั้งตาทำหน้าที่การทำงานให้ดี ก็จะเป็นการปฏิบัติธรรมที่สูงสุดอยู่ในตัวการงานนั้น

ดังนั้น การที่อำนาจกรรมบงการให้ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ไม่เสมอภาค จึงถือเป็นเพียงการรับรู้ของมนุษย์ในแง่ของการกระทบกันระหว่างจักขุวิญญาณกับรูป แต่ในทำนองเดียวกันอำนาจกรรมบงการก็ทำให้ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์เสมอภาคในแง่จุดมุ่งหมายแห่งการกระทำตามหน้าที่ที่เกิดจากฐานะเชิงสังคม และการทำหน้าที่ที่เกิดจากฐานะเชิงสังคมนี้ จึงถือเป็นคุณค่าแท้ที่เกิดจากอำนาจกรรมบงการให้มนุษย์ไม่เสมอภาคหรือแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นฐานะเชิงสังคมของมนุษย์โดยกรรมกับสิทธิความเสมอภาค จึงถือเป็นความยุติธรรมสำหรับมนุษย์อย่างไม่ต้องสงสัย เพราะโดยปรมาัตถธรรมแล้ว ความไม่เสมอภาคทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ไม่เคยมีอยู่จริง

ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับสิทธิภราดรภาพ หรือความเป็นพี่น้อง (The Royal Institute, 2003) ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ถือเป็นสิทธิอันดับสามที่ได้มีการกล่าวไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ จากทัศนะผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ความเป็นภราดรภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยเหตุปัจจัยใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ความเป็นภราดรภาพในทางสายโลหิต หมายถึง การได้เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ภราดรภาพลักษณะนี้เป็น

สายสัมพันธ์ชั่วชีวิตที่มีอาจตัดขาดลงได้ แม้ในกลุ่มพี่น้องจะมีจิตใฝ่ยินดีต่อกันหรือไม่ก็ตาม ภราดรภาพในทางสายโลหิตจึงถือเป็นสิทธิแต่กำเนิด

2. ความเป็นภราดรภาพทางการปฏิบัติ หมายถึง การได้เป็นพี่น้องในแง่ของการพึ่งพาอาศัยอาจหมายถึงมนุษย์กับมนุษย์ หรือมนุษย์กับธรรมชาติ โดยมีจุดประสงค์สำคัญ คือ เพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ดังนั้น ภราดรภาพทางการปฏิบัติจึงถือเป็นสิทธิจากการกระทำในภายหลัง

เราสามารถอธิบายฐานะเชิงสังคมกับความ เป็นภราดรภาพทั้ง 2 ลักษณะ ได้ดังนี้

1. ภราดรภาพในทางสายโลหิต: พระพุทธองค์ตรัสไว้ในอัคคัณฺฐสูตรตอนหนึ่งว่า เมื่อโลกนี้เจริญขึ้น เหล่าสัตว์จำนวนมากจุติจากพรหมโลกชั้นอภิสระมาเป็นอย่างนี้ (ที่.ปา.11/19/89) ทั้งนี้หากตั้งคำถามว่า ผู้ใด คือ ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ ในเบื้องต้นเราอาจวิเคราะห์ความตามพระพุทธพจน์ได้ว่า อภิสสรพรหม กล่าวคือ ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ เพราะหากคำว่า มารดา แปลว่า ผู้ให้กำเนิด อภิสสรพรหมก็อาจเปรียบได้กับมารดา ในรูปนามธรรม เพราะมนุษย์ต่างล้วนกำเนิดจากอภิสสรพรหมทั้งสิ้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ต่างมีจุดกำเนิดร่วมกัน ซึ่งแนวคิดนี้ พ้องกับแนวคิดของ Max Muller (Gaewohpaat, 1997) ดังข้อเสนอที่ว่า ครั้นบุพกาลยาวนานก่อนประวัติศาสตร์ ในทวีปเอเชียและยุโรปมีชนกลุ่มใหญ่ 3 เชื้อชาติด้วยกันอาศัยอยู่ ได้แก่ ชาวทูราเนีย (Turania) คนกลุ่มนี้ คือ ชาวอุราอัลไต (Ultraiic) ชาวซีไมน์ (Semite) และชาวอารยัน (Aryan)... เมื่อกาลผ่านไป คนแต่ละกลุ่ม

ต่างก็เคลื่อนย้ายแบ่งแยกแพร่กระจาย ออกไปกลายเป็นประชากรกลุ่มต่าง ๆ มากมาย หลายภาษา หลายศาสนา และหลายเผ่าพันธุ์ ทั่วโลกอย่างที่เราพบอยู่ในปัจจุบันจากทฤษฎีของ มุลเลอร์ (Muller) ผู้วิจัยตั้งข้อสันนิษฐานว่า ชาวทูราเนียที่มุลเลอร์ (Muller) เข้าใจ อาจเป็น กลุ่มชนกลุ่มแรกที่จุติจากอารักษรพรหม ก่อน ที่พวกเขาเหล่านั้นจะกระจัดกระจายกันออกไป ทั่วโลก ซึ่งการกระจัดกระจายของชาวทูราเนียนี้ อาจพิสูจน์ได้ด้วยความเชื่อมโยงทางความคิดของ มนุษย์ในหลายอารยธรรม เช่น คติความเชื่อใน ตำนานน้ำท่วมโลก อาทิ มหาเทพยทิลกาเมชใน อารยธรรมเมโสโปเตเมีย ตำนานแห่งมัตสยวตาร ในอารยธรรมอินเดีย ตำนานเรือโนอาห์ของชาว คริสเตียน หรือแม้แต่ความเชื่อของชนเผ่าในแขวง เซกองแห่งสปป.ลาว เป็นต้น จากความเชื่อของ ผู้คนในหลากหลายอารยธรรมนี้ จึงทำให้เชื่อได้ว่า มนุษย์ล้วนเป็นภราดรภาพในทางสายโลหิต เพราะมีจุดกำเนิดเดียวกัน คือ อารักษรพรหม หรือกล่าวอีกนัย อารักษรพรหม คือ มารดาผู้ให้ กำเนิดมนุษย์

แต่ทั้งนี้ มนุษย์จะกำเนิดขึ้นมิได้หากขาด แล้วซึ่งกรรม เพราะกรรมถือเป็นกลไกสำคัญของ ชีวิต พระพุทธศาสนากล่าวว่า ชนกกรรม คือ กรรม ที่ปรุงแต่งสัตว์ให้กำเนิด ชนกกรรมจึงถือเป็น เชื่อกำเนิดของมนุษย์ที่อยู่เบื้องหลังสิ่งต่าง ๆ และ ถือเป็นนัยคล้ายบิดาผู้ให้กำเนิด อย่างไรก็ตาม แม้ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์จะแตกต่างกันตาม อำนาจกรรมบงการ แต่แท้จริงแล้วทุก ๆ ฐานะ เชิงสังคมต่างล้วนเป็นภราดรภาพทางสายโลหิต เพราะมนุษย์ทุกฐานะเชิงสังคมต่างมีอารักษร

พรหมเป็นมารดาผู้ให้กำเนิด และมีชนกกรรมเป็น บิดา ชนกกรรมจึงถือเป็นคุณค่าแห่งภราดรภาพ ทางสายโลหิต เพราะหากปราศจากชนกกรรม แล้วมนุษย์จะมีโอกาสกำเนิดได้ เมื่อมนุษย์กำเนิด มิได้ สิทธิความเป็นภราดรภาพทางสายโลหิตก็ ย่อมเกิดขึ้นมิได้เช่นกัน ภราดรภาพทางสายโลหิต จึงจำเป็นที่จะต้องพึงพาชนกกรรมอย่างหลีกเลี่ยง มิได้

2. ภราดรภาพทางการปฏิบัติ : สาระของ ภราดรภาพทางการปฏิบัติ คือ การพึงพาอาศัยกัน อย่างเกื้อกูล แต่ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ที่ แตกต่างโดยกรรมกลับนำมามนุษย์ไปสู่สภาวะการ ดูหมิ่นดูแคลน เพราะมนุษย์บางวรรณะทะนง ตนว่าสูงกว่าวรรณะอื่น เช่น วรรณะพราหมณ์ มักถือว่าวรรณะของตนบริสุทธิ์ เพราะพราหมณ์ ต่างถือว่าตนเกิดจากพระโอษฐ์แห่งพระพรหม วรรณะของผู้อื่นจึงต่ำชั้นกว่าตน แต่พระพุทธรังค์ ตรัสว่า คนจะชื่อว่าเลว เพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ได้ จะชื่อว่าประเสริฐ เพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ได้ (ขุ.สุ. 25/136/531-532) ดังนั้น ฐานะเชิงสังคม ที่แตกต่างจึงมิได้ขึ้นอยู่กับวงศ์วานชาติกำเนิด แต่ขึ้นอยู่กับจิตหรือเจตนาภายในที่จะเป็น ตัว ควบคุมการกระทำภายนอกและส่งผลให้มนุษย์ แตกต่าง ดังสาวกภาษิตว่า จิตนั้นแหละทำให้ เป็นพราหมณ์บ้าง ให้เป็นกษัตริย์บ้าง เป็นพระ ราชาบ้าง บางคราวเราเป็นแพศย์บ้าง เป็นศูทร บ้าง เป็นเทพบ้าง (ขุ.เถร.26/1130/528) ฉะนั้น ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ที่แตกต่างจึงไม่แตกต่าง ในแง่ของการปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย หรือสาระ แห่งฐานะเชิงสังคม หากมนุษย์เลือกกระทำตาม หน้าที่ตามฐานะเชิงสังคมของตนโดยธรรมมิใช่

ธรรม ความเป็นภราดรภาพทางการปฏิบัติย่อมเกิดขึ้น เพราะมนุษย์จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันตามความจำเป็นที่ตนต้องการโดยมีนัย คือ การแลกเปลี่ยน ทั้งนี้ โดยเงื่อนไขแล้ว แม้ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์จะแตกต่างโดยอำนาจกรรมบงการ แต่ความเป็นภราดรภาพในทางปฏิบัติย่อมมีอยู่ด้วยเงื่อนไข 2 ประการ ดังนี้

1. มนุษย์ต้องยึดหลักในเสรีภาพของกันและกัน คือ ต่างฝ่าย ต่างต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของกันและกัน

2. มนุษย์ต้องมุ่งกระทำหน้าที่ตามฐานะเชิงสังคมของตนโดยธรรมมิใช่ธรรม เพื่อเข้าถึงความดีของวิถีแห่งฐานะเชิงสังคมของตน

ความเป็นภราดรภาพโดยกรรมจำแนกมนุษย์ให้แตกต่างไปตามฐานะเชิงสังคมจึงจะเกิดขึ้นได้ด้วยเงื่อนไข 2 ประการนี้ ตามนิยามความหมายของความเป็นภราดรภาพในการปฏิบัติ เพราะฉะนั้น การจำแนกภราดรภาพทั้ง 2 ลักษณะ จึงทำให้ทราบว่า มนุษย์ทั้งปวงล้วนเป็นภราดรภาพ คือ มีความเป็นพี่น้อง จะด้วยลักษณะทางสายโลหิต หรือลักษณะทางการปฏิบัติ ดังนั้น คุณค่าที่เกิดจากความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมตามอำนาจกรรมบงการจึงอยู่ที่มนุษย์ได้เกิดมาอาศัยอยู่ภายในโลกใบเดียวกันนี้ ได้มีชีวิต ได้ดำรงอยู่ และได้ล้มตายไปในลักษณะเดียวกัน แต่ทั้งนี้ แม้มนุษย์มักเห็นแก่ตัว หรือมักเอารัดเอาเปรียบกันอันเป็นผลสืบเนื่องจากความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมโดยกรรม แต่นั่นก็เป็นเพียงผลพลอยได้ที่เกิดจากสิทธิภราดรภาพเทียบเคียงได้กับการเรียนหนังสือ ผลหลัก คือ ความแตกฉานในเนื้อหา ส่วนผลพลอยได้ คือ ใบ

ปริญญา ส่วนความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคม โดยกรรม ผลหลัก คือ การได้เกิดมาอยู่ร่วมกันบนโลกของมนุษย์ ส่วนผลพลอยได้ คือ การเอารัดเอาเปรียบกัน การดูถูกกัน หรือการแบ่งปันกัน เป็นต้น ฉะนั้น ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์โดยกรรมกับสิทธิภราดรภาพ จึงถือเป็นความยุติธรรมสำหรับมนุษย์

อภิปรายผลการวิจัย

“การศึกษาวิเคราะห์ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธานุศาสนานุสาวาท” ผู้วิจัยมีประเด็นข้อค้นพบซึ่งนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับสิทธิเสรีภาพ จากการวิเคราะห์พบว่า เสรีภาพนั้นมี 2 แบบ คือ แบบอัตตตาทิปไตยที่พระพุทธานุศาสนานุสาวาท และแบบมีเงื่อนไขที่พระพุทธานุศาสนารับรอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าการที่มนุษย์มีฐานะเชิงสังคมสูงหรือต่ำ จึงล้วนเกิดจากคุณค่าแห่งเสรีภาพ คือ การได้เลือก หมายถึง มนุษย์เลือกที่จะมีเสรีภาพอย่างไร จะเป็นแบบที่พระพุทธานุศาสนานุสาวาทหรือรับรอง ดังนั้น ความแตกต่างตามฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ จึงเกิดจากการที่มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกที่จะมีเสรีภาพในการดำรงอยู่อย่างไรรุ่นเอง

2. ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์กับสิทธิความเสมอภาค จากการวิเคราะห์พบว่า ในระดับสมมติสังจะพระพุทธานุศาสนานุสาวาทมองว่ามนุษย์มีความไม่เสมอภาค โดยที่พระพุทธานุสาวาททรงเปรียบเทียบมนุษย์กับบัว 3 เหล่า แต่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า หากเลือกพิจารณาฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ไปที่การกระทำตามจุดมุ่งหมายของหน้าที่ มนุษย์ก็จะเสมอภาค เพราะแม้พระพุทธานุสาวาททรงแสดงพระพุทธานุสาวาทโดยมีนัยอุปมาเปรียบเปรย

ว่าพระพุทธรองค์ก็สามารถดำรงพระองค์ได้ในทั้ง
วรรณะ 4 ดังนั้น ความแตกต่างตามฐานะเชิงสังคม
ของมนุษย์ตามการรับรู้ของปุถุชนจึงเป็นสิ่งที่ไม่มี
แก่นสาร แต่หากเปลี่ยนมุมมองไปเลือกพิจารณา
ถึงสาระแห่งการกระทำตามหน้าที่ของแต่ละฐานะ
เชิงสังคม มนุษย์ก็จะเสมอภาค

3. ฐานะเชิงสังคมกับสิทธิภราดรภาพ
จากการวิเคราะห์ค้นพบว่า ความเป็นภราดรภาพ
ของมนุษย์มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ภราดรภาพทาง
สายโลหิต หมายถึง มนุษย์ล้วนเป็นพี่น้อง เพราะ
มนุษย์มีจุดกำเนิดร่วมกัน คือ กำเนิดจากอภัสสร
พรหม 2) ภราดรภาพทางการปฏิบัติ หมายถึง
มนุษย์ล้วนเป็นพี่น้อง เพราะมนุษย์ล้วนต้องพึ่งพา
อาศัยกัน เหมือนญาติพี่น้องที่ต้องเกื้อกูลกัน จาก
ข้อค้นพบนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ชนกกรรมถือเป็น
ปัจจัยสำคัญในการถือกำเนิดของมนุษย์ เพราะ
ชนกกรรมมีคุณสมบัติ คือ เป็นกรรมที่ปรุงแต่ง
สัตว์ให้กำเนิด หากมนุษย์ปราศจากกรรม ความ
เป็นมนุษย์ก็ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เมื่อความเป็นมนุษย์
เกิดขึ้นไม่ได้ จึงส่งผลให้ความเป็นภราดรภาพ
เกิดขึ้นไม่ได้เช่นกัน ดังนั้น คุณค่าของกรรมตาม
สิทธิภราดรภาพจึงหมายถึงการเป็นปัจจัยสำคัญ
หรือเบื้องหลังการกำเนิดของมนุษย์อย่างสำคัญ
ส่วนความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์
จึงเป็นผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นในภายหลังความเป็น
ภราดรภาพของมนุษย์ ความแตกต่างทางฐานะ
เชิงสังคมที่เกิดขึ้นนี้ จึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ควรที่จะ
ได้เก็บเอามาเป็นข้อฝึกฝนตนเองเพื่อการจะได้มี
ฐานะเชิงสังคมที่ดีขึ้นกว่าปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ประเด็นหลักของงานวิจัยนี้ได้อธิบายถึง
ความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ว่ามี
สาเหตุมาจากสิ่งใด ซึ่งสามารถทำให้มองเห็นได้
ว่า แนวคิดทางสังคมวิทยาและพระพุทธรศาสนา
ต่างมีมติเห็นพ้องกัน คือมนุษย์จำต้องมีฐานะเชิง
สังคมที่แตกต่าง โดยจุดร่วมนี้ สามารถนำมนุษย์
ไปสู่มุมมองในการเข้าใจชีวิตของเพื่อนมนุษย์บน
ความหลากหลายที่เกิดขึ้นภายใต้ความแตกต่าง
ทางฐานะเชิงสังคม และการตระหนักได้ในความ
แตกต่างนี้ผู้วิจัยคาดหวังไว้ว่าจะสามารถเป็นส่วน
หนึ่งในการที่จะช่วยยกระดับศักยภาพภายในของ
มนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ หัวข้อเสนอแนะสำหรับการ
วิจัยในลำดับต่อไป ผู้วิจัยมองว่ายังมีประเด็นอื่น
อีกที่ควรจะได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อ อาทิ

1. “การศึกษาวิเคราะห์ฐานะเชิงสังคม
ของมนุษย์ตามทรรศนะทฤษฎีความขัดแย้งกับ
ทรรศนะทฤษฎีการกระทำตอบโต้” เพราะทฤษฎี
ในทางสังคมวิทยาประกอบด้วย 3 ทฤษฎีหลัก
ได้แก่ ทฤษฎีหน้าที่ ทฤษฎีความขัดแย้ง และ
ทฤษฎีการกระทำตอบโต้ ดังนั้น เมื่อได้ทำการ
ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีหน้าที่แล้ว ผู้วิจัยมองว่าควร
ที่จะยก 2 ทฤษฎีที่เหลือขึ้นมาทำการศึกษาด้วย
เพื่อความสมบูรณ์ตามมุมมองทางสังคมวิทยา

2. “การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่าง
ทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ระหว่างทฤษฎี
ความขัดแย้ง ทฤษฎีการกระทำตอบโต้ กับ
ทฤษฎีกรรมในพระพุทธรศาสนาเถรวาท” เพราะ
งานวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ฐานะเชิงสังคม
ของมนุษย์ตามทรรศนะพระพุทธรศาสนาเถรวาท
ในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและปรากฏแล้วซึ่ง
ผลลัพธ์ในทางพระพุทธรศาสนา ดังนั้น หากผู้วิจัย

ท่านต่อไปสามารถนำผลการศึกษาจากทฤษฎีทางสังคมวิทยาทั้ง 2 มาเปรียบเทียบกับทฤษฎีกรรมในพระพุทธศาสนา สิ่งนี้จะเป็นคุณค่าองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในครั้งนี้

3. “การศึกษาวิเคราะห์หลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการประยุกต์ใช้เพื่อการเลื่อนฐานะเชิงสังคมของมนุษย์” เพราะงานวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธศาสนาเถรวาทชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มีความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคม ดังนั้น การศึกษาหลักกรรมและสามารถนำหลักกรรมเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้ จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นไปจากความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมนี้ได้ นี่จึงเป็นคุณค่าที่ควรได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อจุดประสงค์ คือ ขจัดความแตกต่างทางฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ที่เกิดขึ้น

REFERENCES

- Adiwattanasit, J., et al. (2009). **Sociology**. 4th ed. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Bhikkhu, B. (2006). **Why Dharma**. Bangkok: Noppanan press. (in Thai)
- Bhikkhu, B. (2013). **Karmic Law**. Bangkok: Jarernwit press. (in Thai)
- Buddhadasa. (2006). **Dhamma and politics**. Bangkok: Sukapab Jai.
- Bunjeua, K. (2012). **Thus Spoke Zarathustra**. Bangkok: Reuan-gaewgaanpim. (in Thai)
- Gaewohpaat, T. (1997). **World religions**. 3rd ed. Bangkok: jiratchagaanpim. (in Thai)
- Intasala, W. (1996). **Human and freedom**. Bangkok : sahamit printing. (in Thai)
- Kimball, Y. & Raymond, W.M. (1959). **Sociology and social life**. NY: American Book Co.
- Pratamgosajan, (Thammajitto, Prayoon). (2008). **The comparative point Buddhadasa**. 6th ed. Bangkok: Tathata Publication. (in Thai)
- Pratammakittiwong, (Suratacho, T.). (2001). **Language Dharma**. Bangkok: Liang-san press. (in Thai)
- Sakkayapinan, W. (2011). **The analysis and Buddhism: substance and moral Value**. Bangkok: Sat-four printing. (in Thai)
- Somdetparyaanasangwon, (Suwattano, J.). (1982). **Decorate heart with Dharma**. Bangkok: patchsiamgaanpim. (in Thai)
- Supaap, J. (1975). **Encyclopedia of political science**. 2nd ed. Bangkok: Thaiwattanapanich. (in Thai)
- Suriya, N., et al. (n.d.). **Universal declaration of human right**. Bangkok: Amarin Printing Group. (in Thai)
- The Royal Institute. (2003). **The dictionary of the Royal Institute 2011**. Bangkok: Siriwattana printing. (in Thai)